

XII SARAJEVSKI SALON

COLLEGIUM ARTISTICUM

UDRUŽENJE
LIKOVNIH UMJETNIKA
KANTONA SARAJEVO

XII SARAJEVSKI SALON

**19. JANUAR - 09. FEBRUAR 2024.
COLLEGIUM ARTISTICUM**

ADELA JUŠIĆ
ADMIR ŠURKOVIĆ
ADNAN JASIKA
ALEKSANDAR SAŠA BUKVIĆ
AMEL HODŽIĆ
AMELA HADŽIMEJLIĆ
AMER BAKŠIĆ
AMER HADŽIĆ
ARMELA VESKOVIĆ
BOJAN STOJČIĆ
BORIS HODAK
DANILO KRESO
DEJAN PRANJKOVIĆ
DENIS HARAČIĆ
DŽENAN HADŽIHASANOVIĆ
DŽENAT DREKOVIĆ
EDIN NUMANKADIĆ
EMIR KAPETANOVIĆ
EMIR OSMIĆ
ENES SIVAC
HALIL TIKVEŠA
HAMZALIJA MUHIĆ
IRFAN HANDUKIĆ
IZET ALEČKOVIĆ
JUSUF HADŽIFEJZOVIĆ
LEJLA ČEHAJIĆ
MENSUD KEČO
MLADEN ŠTRBAC
NELA HASANBEGOVIĆ
NIKOLA BLAGOJEVIĆ
NORA SALOME BERTHOUD
SAFET ZEC
SAMIR PLASTO
SAVKA KRČMAR
SEAD ČERKEZ
SENAD PEPIĆ
STIJEPO GAVRIĆ

XII SARAJEVSKI SALON - ODSUTNO KAO PRISUTNO U PRISUTNOME

Godine 1922, T. S. Eliot je u svojoj poemi *Pusta zemlja* opisao duhovnu propast zapadne kulture. U mitu o Svetom Gralu, pusta zemlja je mjesto gdje ljudi žive ispraznim životom, slijepo slijedeći pravila svog društva bez uvjerenja koja bi proizilazila iz dubljeg poimanja stvari. Eliotova poema bila je, nažalost, proročanska, jer se od tada pa do danas ta slika svijeta, u svojim različitim varijacijama, neprestano ponavlja.

Dvanaesti po redu *Sarajevski salon* sa svojim artefaktima tematski se ponovo vraća tom sivilu zapadne kulture i civilizacije. Umjetnici ovdje ne izražavaju sami sebe kao građanske ličnosti, već samim činom stvaranja slike, instalacije, fotografije ili skulpture podižu svoj doživljaj na nivo ljudske egzistencije, predstavljajući nam čovjeka koji osjeća bolnu i krajnju samoću u jednom iščašenom svijetu uzaludnih čežnji. Ratovi, genocidi, razaranja, bolesti, glad, ekonomske krize, sve se to udružilo da bi u 21. stoljeću ponovo, nakon 17. stoljeća i 1968. godine, manir savremenog doba pretvorio se u *manirizam*. Porast znanja je ponovo doveo do krize znanja. Ako je 18. st. bilo stoljeće materije, 19. st. stoljeće energije, a 20. i 21. st. stoljeće informacija, moramo se pitati: otkud toliko nesporazuma i nekomunikativnosti u dobu komunikacije!?

Po Schopenhaueru svijet nije nikad bio niti će biti racionalan i logičan, nego je očitovanje bezumne volje, a život je tada neizbježan doživljaj boli. Volja je jedno i sve, bit čovjeka, bit svega, organskog i neorganskog i nagonskog. Sve pojave u svijetu se upravljaju po načelu kauzalnosti, dok je volja bezumna, slijepi nagon. Ako je Schopenhauer u pravu, onda takva volja nikada ne može biti zadovoljena, pa su bol, nesreća, trpljenje, osjećaj strašne usamljenosti i praznine neminovno iskustvo života.

S druge strane, umjetnost jeste najpotpuniji oblik prihvatanja života i najviše očitovanje čovjeka. Na ovoj izložbi, na različite načine, izloženo je razmišljanje o ideologiji čiju suštinsku ništavnost moderno doba preživljava u opštoj krizi vrijednosti. Umjetnost ovdje govori o nesreći, a ne o njenoj kompenzaciji. Umjetnost je, uopšteno govoreći, uvijek u nekom odnosu sa smrću. Jer onaj koji raspolaže sa njom, raspolaže sobom do krajnjih granica. Umjetnost je majstorstvo vrhovnog trenutka. Ipak ako pogledamo sva ova djela koja svojim odnosima u prostoru stvaraju cjelinu, dojam koji se nameće jeste: ako su smrt i patnja izvan naših moći da ih uništimo ili zaustavimo, to nije tako kad je u pitanju društvena nepravda. Zbog čega u savremenom svijetu osjećamo toliko nedostatak Čovjeka!?

Zanimljivo je da skoro svaki artefakt koji je ovdje izložen, funkcioniра kao jezik a ne kao slika ili skulptura. Zašto?

Da bi se moglo graditi značenje znaka u jeziku, treba voditi računa o činjenici da svaki znak sadrži tragove prethodnih znakova, i „otvoren“ je za sve one koji tek dolaze. U tom smislu nikada nijedan znak nije u potpunosti čist, a njegovo značenje nikada nije u potpunosti monolitno. Znaci, u stvari, nisu nikada posve prisutni ni odsutni. Odsutni znaci su svojim tragovima prisutni u prisutnim i među njima se odvija dinamički proces: učinak odlaganja značenja.

Na sličnom „obrascu“ funkcionišu umjetnička djela izložena u ovom prostoru. Skoro na svakoj slici, instalaciji i skulpturi nešto je *odsutno*. Da li je to sloboda, dostojanstvo, dio tijela ili potpuni nedostatak čovjeka, svjedno je, ali je činjenica da većina izloženih djela svoje upotpunjenje traže u odsutnom koje se može nadomjestiti samo kao prisutnost u prisutnom. Takve su na primjer skulpture Amela Hodžića (bez obzira na potenciju, njegovi ljudi su na podu), Enesa Sivca (vrijeme je iscurilo), Stijepe Gavrića (nesloboda), instalacije Dejana Pranjkovića (ko, gdje i kamo vuče stvarnost) i *Kafezi* Lejle Čehajić, litografija Mladena Štrbca (individue izgubljene u apokalipsi kolektiva), slike Safeta Zeca (tijelo u nestajanju ili sublimaciji sa prostorom), Amele Hadžimejlić (između tjelesnosti i spiritualnosti), Borisa Hodaka (tijelo kao ikebana), Danila Krese (kolektivno pamćenje i pokušaj „rođenja“ novog čovjeka), Emira Osmića (potraga za identitetom) ili akrilik Izeta Alečkovića (gdje je čudovišnost zamijenila ljudsko), itd.

Kao takva, djela prizivaju *prazninu*. Ako je praznina, a ne ništavilo, onda njihovi svjetovi funkcioniraju na dva načina: kao motivacijska sila pretočena u želju, ili pak kao melanholija (svjesnost da je do ispunjenja želje nemoguće doći). Zbog toga nijedno djelo ovdje nije ni dovršeno ni nedovršeno, ono naprosto *jeste*. Izvan toga nema ničega. Onaj ko kao umjetnik ili recipijent, živi ovisan o djelu, mora pripadati *samoći* koja se izražava tek riječju *biti*: riječ koju jezik štiti skrivajući je, dok sam nestaje u tihoj prazini djela.

Nešto slično kao u Beckettovoj drami Čekajući Godoa koja počinje onda kada se junacima već sve dogodilo što je imalo da se dogodi. Razlika je ta što se Beckettovi (anti)junaci, Vladimir i Estragon, kroz sumnjive i nejasno dorečene poetske slike sjećaju onoga što je odsutno – samog života, dok, sa druge strane, slike i skulpture ove izložbe, prikazane kroz odsutnost antropološkog, označavaju krajnju poniženost savremenog čovjeka. I jedna i druga slika svijeta odsutno prikazuje tragovima u prisutnom, prikazuje nedostatak života dostojan čovjeka. To je i razlog što se nijedna slika ovdje ne miri sa svojim okvirom kao svojom konačnom istinom, nego kao da poseže za okvirom (kontekstom) koji je ostao isključen.

To znači da ništa ni u pojedinačnim djelima ali ni u cjelokupnom sistemu nije jednostavno prisutno ili odsutno. Ovdje postoje samo razlike razlika i tragovi tragova. To je, u stvari, prostor djela u kojem više ništa nije prisutno, i u kojem, usred odsutnosti, sve govori, sve se vraća u duhovni (ne)sklad koji nije nepomičan već otvoren i središte je vječnog kretanja.

Umjetnost se razlikuje od života po tome što uvijek izbjegava ponavljanje, jer umjetnost nije kopija nego vjerovatnoća života, najbolja varijanta života. Njen odnos naspram istine je takav da se umjetničko djelo otvara naspram istine ako ona nije neposredno data; utoliko je istina, ustvari, njen sadržaj. Ona je spoznaje zahvaljujući svom odnosu prema istini. Samo umjetnost spoznaje *istinu* tako što je ona dio nje, sve druge discipline (naučne, filozofske, historijske) *istinu* uočavaju izvan sebe samih. Naukom se označava svijet tako što se zatvara u deduktivne sheme našeg razuma (iako induktivni metod preovladava u nauci); dok pomoću umjetnosti označavamo sami sebe posmatrajući našu psihi kao odraz neuhvatljivog procesiranja koje dolazi od našega uma, našeg duha, našeg bića.

Umjetnost, na taj način, gradeći iznova svijet, razumijeva njegovo ustrojstvo – “paradokse” na kojima je stvorena. Po ovome, umjetničkom djelu nije cilj samo da predloži neki predmet ili označi i ilustruje neku ideju, nego da sagleda dublju prirodu čovjekovog vlastitog postojanja, kroz prolaznu i čulnu ljusku stvari. U tom smislu, umjetnički realitet je umjetno ostvarena mogućnost. Umjetničko djelo, u svom začetku, eksperimentiše sa mogućnostima, varira ih i stavlja u različite, umjetno stvorene situacije, sve dok ove mogućnosti ne dobiju ili privid stvarnosti ili ne postanu i sama stvarnost; stavlja ih u razne i neobične kontekste da bi u njima iznikao smisao stvari.

Umjetnička djela ovdje funkcioniraju poput Orfeja i njegovom potragom za Euridikom, jer umjetnost, zajedno sa filozofijom i naukom, od samog trenutka svog postanka, izvodi čovječanstvo iz mraka podzemlja, na svjetlo dana. No, za razliku od filozofije i nauke, njoj ne pripada da se okreće za sobom, da objašnjava svoj hod: onog trenutka kada se okrene za sobom, da vidi, objasni, čarolija nestaje i gubi se sva njena moć, pa prema tome i moć objašnjavanja i rasvjetljavanja tmine.

Drugim riječima, život priprema priču i ideju, a samo umjetnik može da je oslobodi iz tog stanja pripreme, samo on može da stvori živo biće od one kaše koja se danas u nauci zove „prebiotička supa“. Michelangelo Buonarroti je govorio da je njegov jedini zadatak kao vajara da oslobodi figuru iz obrisu njenog materijala. Ako je u pitanju oslobađanje, ma kakav plan unaprijed imao, onaj koji oslobađa mora se prilagoditi zakonima tog istog materijala, njegovom „treperenju, trenju, mrvljenju“. Jedino na taj način metamorfoza iz pojavnog svijeta u svijet fikcije dobiva puni smisao i puno značenje – postaje umjetnost. Slika, ustvari, *jeste* svoja sopstvena stvarnost.

Na ovim slikama, fotografijama, skulpturama i instalacijama najprije zapažamo njihov autentični vizuelni utisak, predstavljen u čistom stanju. Taj utisak je složen, jer je prerađen intelektualnim radom, poetiziran i sublimiran, tako da to nije samo faktografski snimak trenutnog stanja bilo kojeg motiva, već čitava simbolična priča o igri prisutnog i odsutnog, intelektualna studija o nedostatku Čovjeka, koja se u nauci i antropologiji nikada ne može do kraja ispitati ni iskazati.

Dvije slike Safeta Zeca, na primjer, ne predstavljaju zaustavljeni trenutak koji nam nudi fotografija. To nije trenutni snimak zaustavljenog pokreta (koji takav u stvarnosti nije ni moguć), to je prikaz čovjeka u vremenu i prolaznosti. Plošnu dvodimenzionalnu sliku Zec pretvara u dinamičku predstavu trodimenzionalnog pokreta. Slike naprosto predstavljaju sintezu pokreta kao niz sjedinjenih posebnih trenutaka jednog vremenskog kontinuuma. Slično tome, Izet Alečković, Irfan Handukić i Amela Hadžimejlić (a ista stvar je sa instalacijama na ovoj izložbi), na primjer, ukidaju standardni nepomični položaj recipijenta u odnosu na postavljene zakone perspektive i pozivaju ga da se kreće unutar slike, da zauzima različite tačke posmatranja, da sagledava predmet istovremeno iz različitih uglova, različitih strana, stvarajući na taj način jedinstvo vremena i prostora. Umjesto da koriste različite obrasce perspektive, oni ostvaruju trodimenzionalnost koristeći pretpostavljeni pokret recipijenta, unoseći aktivnu vremensku komponentu u svoje slike. Ni na jednoj od tih slika klasična renesansna perspektiva nije presudna za doživljaj slike. Stoga, neki vid „treperenja“ i harmonijski odnosi predmeta, kao i poziv upućen oku recipijenta da ih obiđe sa svih strana, kao sa nekom filmskom kamerom u ruci, stvara novi prostor i novi pokret, svojestven slici i slikarstvu. Prostor i pokret za koje se može reći da su potpuno različiti od onih u prirodi, ali ih prihvatamo kao nešto što postoji uporedo s prirodom, prihvatamo ih kao *sastavnost*. Dženat Dreković je, na primjer, svojim fotografijama opet uspio da sačuva privid, bljesak, utisak, neki posebni trenutak, i opet je, svojom slikom *prisutne* svakodnevnice, kao neka vrsta odmora od *odsutnosti* naspram ostalih artefakata, uspio da učini ono za šta se oduvijek vjerovalo da nije moguće – uhvatiti sjenku.

Da probam rezimirati. Prostor ove izložbe, artefakata u njoj, *prostor je fascinacije* njihovih autora. Za svakoga onoga ko je fasciniran može se reći da ne zapaža nijedan stvaran predmet, nijedan pojavno-realan oblik budući da ono što vidi ne pripada svijetu pojavne stvarnosti, nego neodređenom mjestu fascinacije.

S druge strane, biti dio ove izložbe kao recipijent, značilo je prepustiti se fascinaciji odsutnosti vremena. Jer područje u kojem se pokušavamo približiti stvarnosti fikcije ovdje se urušilo u *nigdje*. Ovo *mrtvo vrijeme* je stvarno vrijeme u kojem je smrt prisutna, događa se, i ne prestaje se događati. Biti sam – umjetnik ili gledatelj – znači pripadati ovom mrtvom vremenu koje nije ni moje ni Tvoje, ni zajedničko vrijeme već je *nečije vrijeme*. A Neko je onaj koji je i dalje prisutan kad nema nikoga.

Edin Pobrić

ADELA JUŠIĆ

I onda je stvarno počeo rat

fotografija, autor nepoznat, 1993.

tekst, 2023.

ADMIR ŠURKOVIĆ

Peti korak Srcu, Božanska Pjesma!!

čelik, 120x105x22 cm, 2023.

ADNAN JASIKA

DON'T (Milla Jovovich, Alice, Resident Evil)

kolaž izrađen od knjige - Genshoku Nippon no Bijutsu - (Japanese Art in Color) Volume 2,
Shogakkan 1967, 200x150 cm, 2023.

In memoriam

ALEKSANDAR SAŠA BUKVIĆ

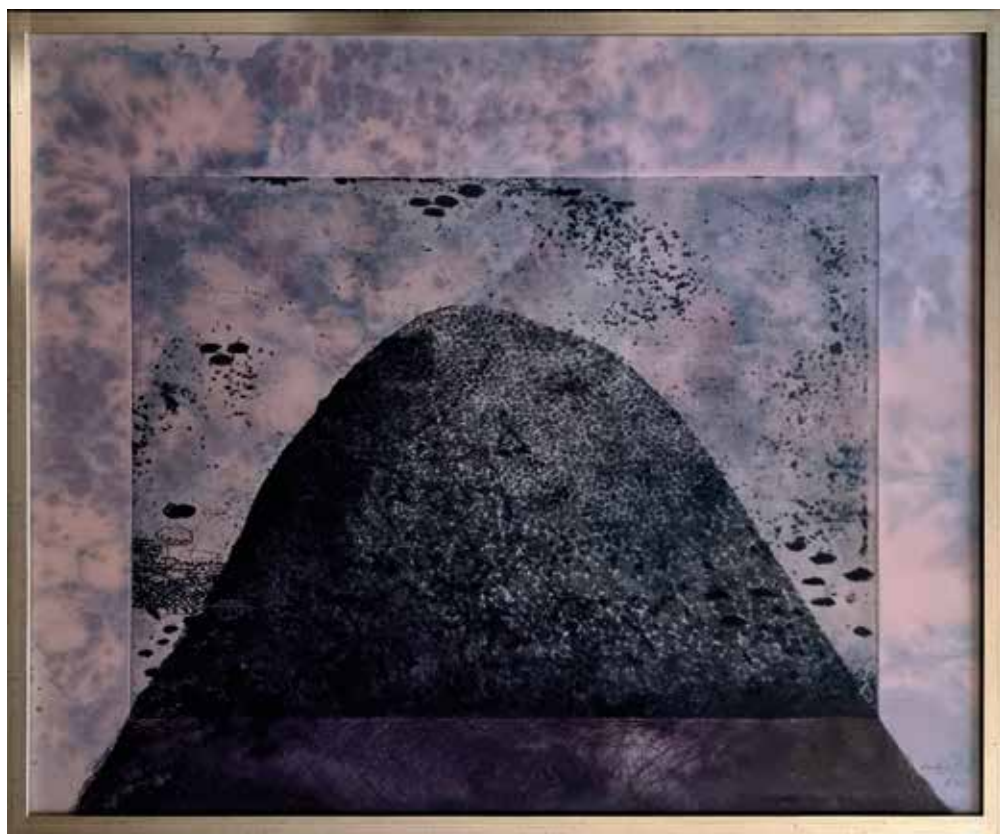
Retrospektivna izložba, Collegium artisticum, 14. novembar – 05. decembar 2019.

Fotografija, video: Studio Spektroom, Kamera: Igor Šakić, Režija i montaža: Dario Marjanović

AMEL HODŽIĆ

plastika, papir, kombinovana tehnika, 41x31 cm, 2023.

AMELA HADŽIMEJLIĆ

Ono što živi u mislima mojim

kombinovana tehnika, 100x70 cm, 2019.

AMER BAKŠIĆ

20 godina poetike under construction / crtež u toku (2003 - 2023)

triptih, kombinovana tehnika (mix media), 2023.

AMER HADŽIĆ

Keep Out

akril na platnu, 120x90 cm, 2023.

ARMELA VESKOVIĆ

Mind Unbound

šivano platno – keper, 3 m, 2023.

BOJAN STOJČIĆ

36 Prijedloga za Javni Spomenik

Instalacija, fotodokumentacija, 2023.

BORIS HODAK

Immigrant Dream – A House in the Flowers (iz Ikebana II ciklusa)

kombinovana tehnika na papiru (kolaž, akrilik), 29,5x42 cm, 2022.

DANILO KRESO
Raznolikost jednog
fotografija, 107x107 cm, 2023.

DEJAN PRANJKOVIĆ

Povuci-potegni

papir, papirna traka, 140x33x24 cm, 2017.

DENIS HARAČIĆ

Pas

kombinovana tehnika, offset boja, mischweiss i kreon na papiru, 128x88 cm, 2022.

DŽENAN HADŽIHASANOVIĆ

Blank Title

akril na platnu, 60x50 cm, 2023.

DŽENAT DREKOVIĆ

fotografija, 70x60 cm sa paspartuom, Novi Pazar, 2023.

EDIN NUMANKADIĆ

Zapis 2

akril na papiru, 55x75 cm, 2023.

EMIR KAPETANOVIĆ

Sfinga

readymade, kamen

EMIR OSMIĆ

Portret II

kombinovana tehnika na platnu, 50x60 cm, 2023.

ENES SIVAC

Portret

kombinovana tehnika (metal, staklo, pijesak), 2023.

HALIL TIKVEŠA
Tri interpretacije
tempera, 70x52 cm, 2023.

HAMZALIJA MUHIĆ

Siva slika

kombinovana tehnika, 130x110 cm, 2021.

IRFAN HANDUKIĆ

Iz ciklusa HUMA 18.

Intaglio na printu, 100x70 cm, 2018.

IZET ALEČKOVIĆ

Iz ciklusa Krah civilizacije

akril na natron papiru, 150x220 cm, 2000.

JUSUF HADŽIFEJZOVIĆ

Odjevene praznine

Vunom ispleteno oko tetrapak ambalaže za mlijeko i oko plastične flaše od vode, 2023/24.

LEJLA ČEHAJIĆ

Prostorna instalacija
drveni pečati, keramičke figure, 2024.

MENSUD KEČO

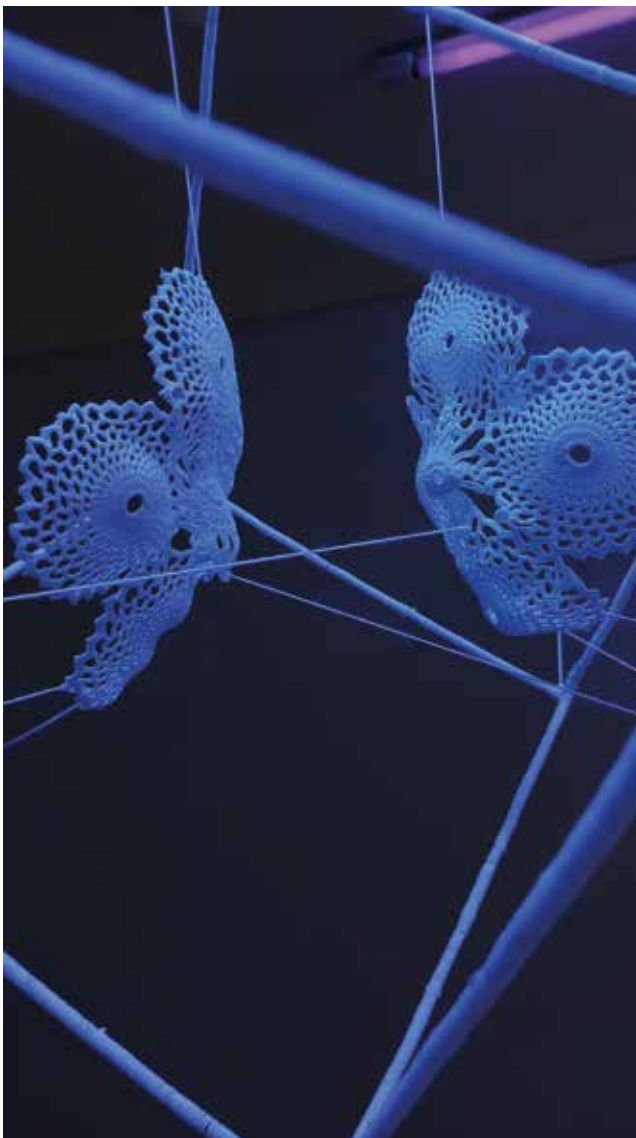
Čekanja

kombinovana tehnika, poliptih 1/6, 2022.

MLADEN ŠTRBAC

Sans titre, eau-forte, 38x27 cm, 2023.

NELA HASANBEGOVIĆ

Self-replication

Prostorno specifična svjetlosna instalacija
pamučni konac i UV black neonska rasvjeta, varijabilne dimenzije, 2023.

NIKOLA BLAGOJEVIĆ

Aleksandar Saša Bukvić

Fotografija nastala nakon izvođenja performansa "Disciplina kičme",
Collegium artisticum, 2019.

NORA SALOME BERTHOUD

Kintsugi: Ljepota nesavršenog

Fotografija, zlatni listići, 150x90 cm, 2023.

SAFET ZEC

Iz ciklusa Molitva

kombinovana tehnika, 180x140 cm, 2023.

SAMIR PLASTO

ICONIC - BIXELS OF BH SOUL - Kolekcija GLGA BOX - 90x90x12 cm

***Vi ste svoju nafaku posrkali* Tale**

DEJTONSKE SVETINJE 3.dio Pingun

****SVETI R.DUH I SLOVO DEJTONA*/**SPIRITUS SANCTUS ET VERBUM AB DAEYTON****

1. BLAGOVJESTI PO WOSHINGTONU
2. UKAZANJE PO DEJTONU
3. OBJAVA PO DEJTONU
4. OVJEKOVJECHIVANJE PO PARISSU
5. IDEOLOGIJE PO DEJTONU
6. MITOLOGIJE PO DEJTONU
7. DOGMATISANJE PO DEJTONU
8. VJESHTACHENJE PO DEJTONU
9. KITSCH.ENJE PO DEJTONU
10. DEJTONSKI KITSCH

Dayton History Project - */Vremenska kapsula 3/*Bosnae

Od Bilopoljske izjave, Ahdname, Proglasa Cara Franje Josifa, KSHS, KJ, ZAVNOBIH.a, do Dejtona

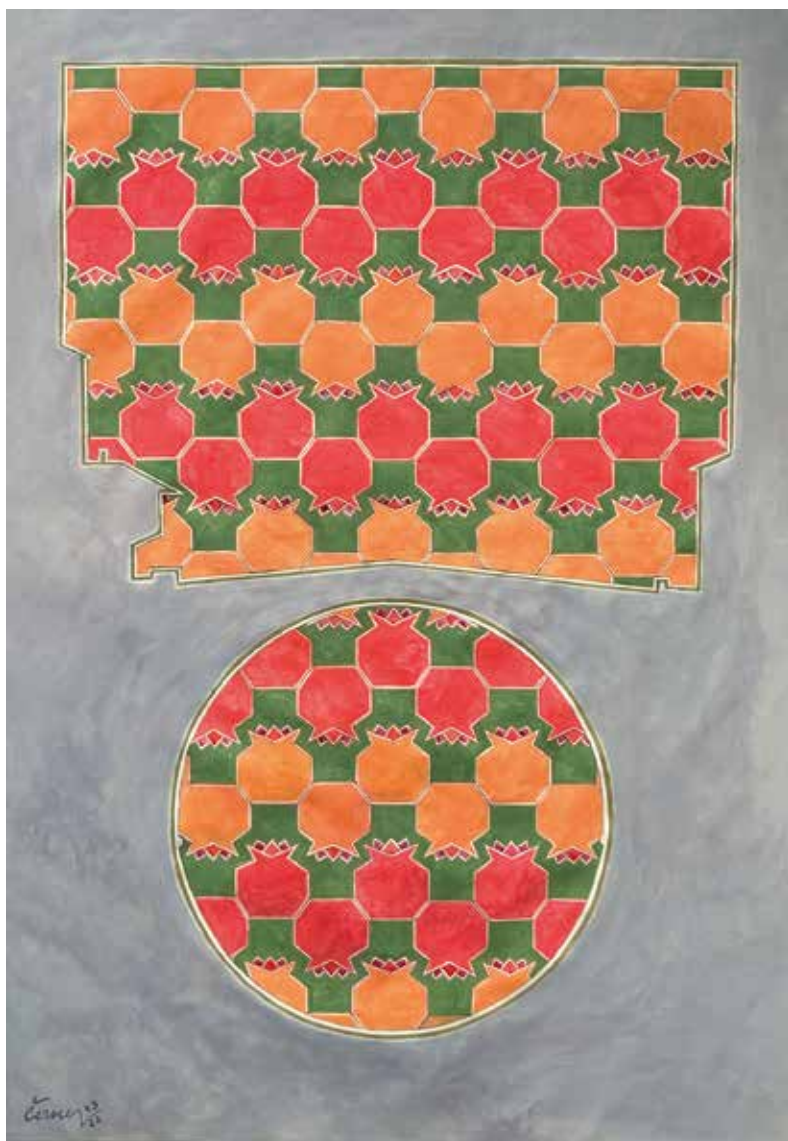
*VSP - MASS.MANIPULACIJE*GERILART*2020-2030.

SAVKA KRČMAR

Bijes

ulje na platnu, 60x72 cm, 2023.

SEAD ČERKEZ
Stari most Mostar
gvaš, 100x80 cm, 2022.

SENAD PEPIĆ
Transcendencija
digitalni kolaž, 70x100 cm, 2024.

STIJEPO GAVRIĆ

Oslobođanje

patinirani gips, h - 40cm, 2023.

Organizator izložbe: Udruženje likovnih umjetnika Kantona Sarajevo
uz podršku Javne ustanove "Collegium artisticum" Sarajevo
i Ministarstva kulture i sporta Kantona Sarajevo

Izdavač: Udruženje likovnih umjetnika Kantona Sarajevo
Za izdavača: Lejla Čehajić, predsjednica
Umjetnički savjet: Emir Osmić, Jusuf Hadžifejzović, Samir Plasto,
Sanela Nuhanović, Silvija Dervišefendić

Naslovna strana: Jusuf Hadžifejzović "Odjevene praznine", 2023/24.
Tekst: prof.dr. Edin Pobrić
Fotografije: Amer Kuhinja, autorice i autori
Koordinatorica i kustosica izložbe: Sanela Nuhanović
Tehnička realizacija postavke izložbe: Jasmin Osmanković, Ziad Kršo
Dizajn i DTP: Boris Hodak
Štampa: Grafika Šaran
Tiraž: 100

Sarajevo, januar 2024.

